

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 квітня 2025 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології**

*V МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ*

**«ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ
ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»**

16 квітня 2025 року

Одеса – 2025

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Аракелян М.Р.**, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Цільмак О.М. – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Татьянчиков А.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Ю.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісовенко А.Ф. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за їх зміст.

Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір : матеріали V міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 квітня 2025 року) / за заг. ред. проф. Аракеляна М.Р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2025. 160 с.

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Цільмак Олена Миколаївна

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА..... 10

Корнута Людмила Михайлівна

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСТВА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ТРАДИЦІЙНІ АСПЕКТИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ..... 12

Лісовенко Анна Федорівна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСХІДНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПОРІВНЯННЯ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ..... 14

Онiшкевич Анастасiя

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ У ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ МЕТОДУ А. ОНІШКЕВИЧ «ОСТРОВИ»..... 17

Самара Ольга Євгенівна

СКОРБОТА ЯК ЖИТТЄВИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ..... 19

Третьякова Тетяна Миколаївна

ПСИХОЛОГІЯ ЛЮДСЬКОГО ФАКТОРА В БІЗНЕС-УПРАВЛІННІ..... 27

Чос Маргарита Вячеславівна

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У ІЗРАЇЛІ В ПЕРІОД ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ: ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДУ «СИМВОЛДРАМА» У РОБОТІ З АДАПТАЦІЄЮ..... 29

Таишматов Вячеслав Абдуллайович, Ліпська Юлія Віталіївна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ..... 32

Шмаленко Юлія Іванівна

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ..... 35

ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У ІЗРАЇЛІ В ПЕРІОД ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ: ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДУ «СИМВОЛДРАМА» У РОБОТІ З АДАПТАЦІЄЮ

Дослідження теми адаптації українських громадян за кордоном, які вимушено мали покинути свої домівки, родичів, друзів, роботу задля збереження життя – є дуже актуальною та болісною темою сьогодення.

Дослідження українських біженців у Ізраїлі – це необхідна тема, яку ми мусили ретельно дослідити, щоб розуміти, як допомогти людям адаптуватись та пройти всі складнощі з цим пов'язані, враховуючи, що в Ізраїлі, також почались війна, яка теж вплинула на психологічний стан людей, які переїжджати з України від війни.

Цю ситуацію було досліджено у магістерському дослідницькому проєкті під назвою «Психологічна адаптація українців у Ізраїлі у період воєнних конфліктів».

У людей, які переїхали до Ізраїлю з України після початку повномасштабного вторгнення, спостерігалось відчуття відсутності підтримки, емоційний біль через вимушену еміграцію, невизначеність щодо майбутнього, відчуття провини за залишених країни, втрата сенсу, що також підсилювало почуття тривоги та безпорадності. У 50% випробувальних було виявлено страх дискримінації або негативного ставлення через статус біженця, переселенця, емігранта, або релігійної приналежності. Значний стрес відчувався піддослідними на підставі втрати стабільної, улюбленої та добре оплачуваної роботи чи професії в Україні, тому що в Ізраїлі, пропонували тільки низькосплачувані посади. Також, 80% зізнались, що відчували інтенсивний поглинаючий страх за своє життя. Ми можемо розуміти ці прояви як травму, як безпрецедентне кризове явище, яке спонукало до еміграції у Ізраїль, де на час приїзду були родичі та не було воєнних конфліктів.

До підстав, що ускладнювали адаптацію у новій країні можна було віднести швидку еміграцію з України, без щільної підготовки, зміна соціального статусу та рівня життя в Ізраїлі порівняно з рівнем в Україні, криза ідентичності, специфічна мова та мультикультурність країни;

Також, складна для адаптації подія відбулась вже в Ізраїлі це атака на Ізраїль 7 жовтня 2023 року терористичної організації «Хамас» та початок воєнного конфлікту, в наслідок чого у випробувальних спостерігалась повторна психотравма на підставі війни та погіршення психоемоційного стану.

Психологічні особливості, які поліпшували процес психологічної адаптації – це ресурсна підтримка родичів та близьких людей, кураторська державна поміч репатріантам та біженцям, наявність специфічних систем захисту Ізраїля, як система «Залізний купол», наявність бомбосховищ у кожній будівлі та будинку та квартирі, близьке місцеве оточення.

Психологічна робота з адаптацією проводилась з використанням методу «Символдрама», яка була направлена на роботу зі стабілізацією психічних станів та розв'язання внутрішніх конфліктів, та сприяла підвищенню рівня адаптивності, колективній стійкості у кризових ситуаціях, яка впливає на формування індивідуальної стійкості та рівню адаптивності.

«Символдрама» (грец. symbolon – «знак», drama – «дія») – один з напрямків аналітично орієнтованої психотерапії, також має назву кататимно-імагінативна психотерапії, ефективність якої всесвітньо визнана і понад 50 років цей метод успішно використовується у європейських країнах для надання ефективної допомоги пацієнтам з невротичними, посттравматичними, психосоматичними та особистісними розладами та офіційно визнана системою медичного страхування у Німеччині та Австрії [1, 2].

Метод у своїй основі є універсальним методом психокорекції та психотерапії, застосовується в медицині, консультуванні та суміжних областях.

Основу методу становить імагінація на задану тему – мотив, який проводиться з клієнтом в його актуальному для мотиву стані. Мотив - це процес уявлення чогось або когось на задану терапевтом тему та взаємодія із цим уваленим об'єктом [3].

На прикладі консультуванні виділяють три основні напрями використання:

1. Заспокоєння та зниження рівня стресу;
2. Мотивація та розширення кола зору шляхом уявлення позитивних варіантів розвитку у майбутньому;
3. Розв'язання проблем, пов'язаних з труднощами міжособистісної взаємодії, з різними залежностями, страхами, тривожністю, невпевненістю та іншими проявами невротичного та нарцисичного розвитку особистості, з психічними розладами, такими як неврози, депресії, психосоматичні захворювання [2, 4, 5].

В результаті застосування методу «Символдрама» для психокорекції українських мігрантів в Ізраїлі, які зіткнулися з викликами адаптації в умовах воєнних конфліктів, були виявлені наступні позитивні зміни:

1. Підвищення рівня емоційної стабільності: Учасники, які пройшли курс психокорекції, продемонстрували зниження симптомів тривожності та стресу, що сприяло кращій емоційній адаптації до нових умов життя.

2. Зміцнення соціальної адаптації: методика допомогла учасникам краще адаптуватися в соціальному середовищі, покращити взаємодію з іншими людьми та зменшити соціальну ізоляцію.

3. Підвищення самоприйняття та самооцінки: робота з внутрішніми образами та символами дозволила учасникам краще зрозуміти та прийняти себе, що, своєю чергою, підвищило їхню самооцінку та впевненість у власних силах.

4. Зменшення психологічного напруження: психокорекційні сесії сприяли релаксації та зниженню загального рівня напруження, допомогли учасникам краще справлятися з повсякденними стресами.

5. Формування стратегій справляння з труднощами: учасники освоїли нові способи справляння з труднощами, які виникають через міграцію та воєнні дії, що дозволило їм ефективніше адаптуватися до змінних умов життя.

Ці результати свідчать про високу ефективність методу «Символдрама» в роботі з українськими мігрантами, що переживають міграційний стрес на фоні воєнних конфліктів. Вони показують, як цей метод може сприяти не тільки психологічній, але й соціальній адаптації осіб у кризових умовах.

Динаміку покращення психоемоційного стану було також підтверджено математично – статистичними розрахунками та тестуванням, які були описані у магістерському дослідницькому проєкті, та які показали відмінності у бік покращення в експериментальній групі після проведення психокорекції за методом «Символдрами».

Цей результат дослідження свідчить про те, що важливо продовжувати дослідження адаптації в еміграції в період воєнних конфліктів для відкриття нових психологічних інструментів робити для поліпшення психологічних станів людей.

Дослідження адаптації еміграції українських людей у період воєнних конфліктів має велике значення як для науки, так і для практичної допомоги людям, які переживають подібні ситуації:

1. Розширення теоретичних знань: дослідження допомагають науковцям краще зрозуміти, як військові конфлікти впливають на психологічний стан емігрантів. Це збагачує психологічну теорію новими даними про механізми стресу, травми та адаптації.

2. Покращення методик втручання: вивчення специфічних випадків адаптації у воєнний час дозволяє розробляти ефективніші методи психологічної підтримки та психокорекції. Зокрема, це важливо для опрацювання методів, які можна застосувати у кризових регіонах по всьому світу.

3. Формування політик допомоги: результати таких досліджень можуть впливати на рішення урядів і міжнародних організацій щодо формування міграційної політики, програм соціальної інтеграції та підтримки емігрантів.

4. Соціальна солідарність і розуміння: підвищення обізнаності суспільства про виклики, з якими стикаються мігранти, сприяє збільшенню толерантності та підтримки з боку населення країн прийому.

5. Психологічна резилієнтність: вивчення того, як люди адаптуються і переживають стрес у воєнний час, допомагає виявляти ключові фактори психологічної стійкості. Це знання можна використовувати для підготовки населення до можливих майбутніх криз.

6. Індивідуальна допомога: на практиці, знання, отримані в результаті досліджень, дозволяють психологам і соціальним працівникам краще розуміти індивідуальні потреби мігрантів, підбирати адекватні методи психологічної допомоги, що сприяє більш ефективній адаптації і відновленню після травм.

Таким чином, дослідження адаптації українців, які емігрували через воєнні конфлікти, мають велике значення для наукових досліджень та практичної діяльності, направленої на покращення життя людей у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Міжнародне Товариство Символдрами. Німеччина. URL: <http://igkip.org> (дата звернення 05.04.2025)

2. Інститут розвитку символдрами та глибини психології. URL: <https://symboldrama.com.ua> (дата звернення 05.04.2025)
3. Обухов-Козаровицький Я.Л. Основи символдрами. Вступ до основного ступеня. Київ : Главник, 2007. 112 с
4. Обухов-Козаровицький Я.Л. Жиловська Т.Л..Символдрама: теорія і практика: Навч.посіб. 2-ге видання, виправлене і доповнене. Хмельницький : ХНУ, 2020. 266 с.
5. Leuner H. Lehrbuch der Katathym-imaginativen Psychotherapi», Verlag: Huber, Bern, 2008. 589 p.
6. Leuner H. Experimentelles Katathymes Bilderleben als ein klinisches Verfahren der Psychotherapie. Z. Psychoth.Med.Psychol. 1955. № 6. P. 235–260.

Ключові слова: психологічна адаптація, символдрама, міграційний стрес, тривожність, військові конфлікти.

Key words: psychological adaptation, symboldrama, emigration stress, anxiety, military conflicts.

Ташилатов Вячеслав Абдуллайович

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія»

Ліпська Юлія Віталіївна

здобувачка 2 курсу факультету психології, політології та соціології

Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

У сучасному суспільстві спостерігається зростання випадків агресії, насильства, булінгу та цькування серед підлітків, що сприяє поширенню віктимної поведінки. Підлітковий вік є надзвичайно важливим і вразливим етапом розвитку особистості, коли формується самосприйняття, відчуття безпеки, здатність до самозахисту та взаємодії з соціумом. Саме в цей період особистість особливо чутливо реагує на зовнішні впливи, такі як оцінки однолітків, стосунки з батьками, шкільне середовище та соціальні мережі.

Поняття віктимності (від лат. *victima* — жертва) у психологічній науці трактується як стійка якість особистості, яка поєднує в собі поведінкові, когнітивні та емоційні характеристики, що сприяють потраплянню в роль жертви насильства, агресії або соціального тиску [2, с. 105]. Вивченням різних аспектів віктимності займалися такі вчені як Л. В. Франк, Д. В. Рівман, В. Я. Рибальська, В. П. Коновалов, В. І. Полубінський та ін.

Віктимна поведінка у підлітковому віці виявляється через низку ознак, зокрема: підвищену вразливість до зовнішніх впливів, схильність до уникання конфліктів навіть ціною власних інтересів, низьку самооцінку, труднощі в